

UDVIKLINGEN I STRAFUDMÅLINGSNIVEAUET I VOLDTÆGTSSAGER

Af Britta Kyvsgaard, Justitsministeriet

Der er gennemført en undersøgelse med henblik på at belyse, hvorvidt voldtægt straffes mildere i dag end tidligere.

Danmarks Statistik udarbejder årligt en kriminalstatistik, der bl.a. indeholder oplysninger om straffens art og længde for voldtægt. Det er imidlertid ikke muligt fyldestgørende at vurdere strafniveauet for voldtægt på baggrund af disse oplysninger. Det skyldes flere forhold. Kategorien ”Voldtægt mv.”, som Danmarks Statistik anvender, omfatter ikke kun voldtægt (§ 216), men også samleje ved anden ulovlig tvang (§ 217), tilsnigelse til samleje (§ 221) samt anden kønslig omgængelse end samleje (§ 224, jf. § 216, § 217 og § 221). En forskydning mellem antallet af sager inden for disse kategorier vil kunne påvirke de gennemsnitlige strafflængder, der omtales i Danmarks Statistiks kriminalstatistik. Det samme vil være tilfældet, såfremt der sker en forskydning mellem voldtægtssager, der vedrører § 216, stk. 1, med strafferamme på 6 år, og § 216, stk. 2, med en strafferamme på 10 år. Endvidere vil der være en del af de domme, der er omfattet af kriminalstatistikken, som ikke er endelige domme. Mange af voldtægtsdommene ankes, og såfremt ankesagen først afgøres året efter dommen i 1. instans, vil den endelige dom ikke været omfattet af kriminalstatistikken. Endelig kan nævnes, at kombinationsdomme også indgår i Danmarks Statistiks beregning af gennemsnitlige strafflængder.

Ved siden af disse forhold kan der være en lang række andre forhold, der påvirker det generelle strafniveau i de forholdsvis få voldtægtssager. Eksempelvis vil man – alt andet lige – kunne forvente, at straffene for voldtægt gennemgående vil være strengere, såfremt der bliver flere tidligere voldtægtsdømte blandt de tiltalte, såfremt de enkelte domme omfatter flere forbrydelser, eller såfremt flere af voldtægterne er fuldbyrdede og ikke alene forsøg.

I nærværende undersøgelse er der søgt taget højde for de forhold, der kan påvirke straffene for voldtægt, med henblik på at få et bedre grundlag for at vurdere, hvorvidt der er sket en ændring i strafudmålingsniveauet for voldtægt.

Det bemærkes, at når der i det følgende foretages sammenligninger af de gennemsnitlige strafflængder for voldtægt på forskellige områder, fx fuldbyrdet voldtægt sammenlignet med forsøg på voldtægt, skal disse forskelle i strafflængder betragtes som vejledende. Der er således ikke taget højde for, om voldtægterne adskiller sig på andre områder end netop det, der indgår i den givne sammenligning. Det er alene de senere statistiske analyser, der muliggør en samlet vurdering af strafudmålingen, således at der tages hensyn til alle de forhold, der påvirker denne.

Undersøgelsens materiale

Det er valgt at basere undersøgelsen på endelige domme for overtrædelse af straffelovens § 216 og § 217, der er afsagt i enten 1. eller 2. instans i årene 1984, 1988, 1992, 1996 og 1998. Det indebærer, at undersøgelsen omfatter sager, hvor den endelige dom er afsagt i et af de nævnte år, men at den også omfatter sager, hvor 2. instans dommen er afsagt i et andet år, men hvor 1. instans dommen vedrører et af de nævnte år. Denne fremgangsmåde er valgt for at få så stort et undersøgelsesmateriale som muligt.

Af tidsmæssige grunde har undersøgelsen måtte begrænses til at omfatte domme for et mindre antal år i 1980'erne og 90'erne. Valg af konkrete undersøgelsesår er i nogen grad baseret på de oplysninger om gennemsnitlige straflængder, der fremgår af kriminalstatistikken. 1984 er således det år, som har den længste gennemsnitlige straflængde (21 mdr.), mens 1992 og 1998 er de år, der har de korteste (henholdsvis 14 og 13 mdr.).

For de enkelte domme er der indhentet domsudskrifter, udskrifter af retsbøger samt enkelte yderligere oplysninger, der er egnet til at belyse sagens karakter. Undersøgelsens materiale består herefter af i alt 251 domme. For 5 af dommene foreligger dog alene oplysninger fra kriminalregistret, idet sagens akter ikke har kunnet findes.

Straffens art og længde

Undersøgelsen omfatter flere domme fra 1984 og 1988 end fra undersøgelsesårene i 1990'erne, jf. tabel 1. Det skyldes bl.a., at anmeldelsestallene varierer. I undersøgelsen indgår endvidere alene tidsbestemte domme til frihedsstraf. Ved siden af disse er der afsagt i alt 6 forvaringsdomme (2 i 1988 og 4 i 1992) samt 35 foranstaltningsdomme (7 i 1984, 8 i 1988, 6 i 1992, 4 i 1996 og 10 i 1998).

Tabel 1. Voldtægtsdomme fordelt efter afgørelsesår og straffens art og længde.

	1984	1988	1992	1996	1998	I alt
Antal domme	65	64	49	30	43	251
Ubetinget frihedsstraf	98% (64)	91% (58)	90% (44)	93% (28)	96% (41)	94% (235)
Delvis betinget frihedsstraf	0% (0)	6% (4)	2% (1)	0% (0)	2% (1)	2% (6)
Betinget frihedsstraf	2% (1)	3% (2)	8% (4)	7% (2)	2% (1)	4% (10)
I alt	100% (65)	100% (64)	100% (49)	100% (30)	100% (43)	100% (251)
Længden af ubetinget straf:						
6 mdr. og derunder	14% (9)	7% (4)	16% (7)	11% (3)	12% (5)	12% (28)
> 6 mdr. – 10 mdr.	11% (7)	17% (10)	27% (12)	14% (4)	24% (10)	18% (43)
> 10 mdr. – 1 år	19% (12)	16% (9)	21% (9)	21% (6)	17% (7)	18% (43)
> 1 år – 1 år og 6 mdr.	16% (10)	26% (15)	18% (8)	14% (4)	15% (6)	18% (43)
> 1 år 6 mdr. – 2 år	16% (10)	16% (9)	11% (5)	18% (5)	20% (8)	16% (37)
> 2 år – 3 år	13% (8)	9% (5)	5% (2)	14% (4)	12% (5)	10% (24)
> 3 år	13% (8)	10% (6)	2% (1)	7% (2)	0% (0)	7% (17)
I alt	101% (64)	101% (58)	100% (44)	99% (28)	100% (41)	99% (235)
Gennemsnitlig længde af ubetinget frihedsstraf	21 mdr.	19 mdr.	18 mdr.	18 mdr.	16 mdr.	18 mdr.

I alle de undersøgte år er mindst 90% af voldtægtssagerne afgjort med en ubetinget dom. I alt er der afsagt 10 betingede domme, nemlig 1 i 1984, 2 i 1988, 4 i 1992, 2 i 1996 og 1 i 1998. Alle betingede domme er med straffastsættelse, med strafflængder varierende fra 4 mdr. til 1 år. Tre af de betingede domme er med vilkår om samfundstjeneste. I 9 af de 10 domme er der nævnt særligt formildende omstændigheder, fx at voldsudøvelsen har været begrænset, forholdet mellem offer og gerningsmand (voldtægt i parforhold) og gerningsmandens mentale udvikling, hans forhold i øvrigt og/eller hans unge alder (2 af gerningsmændene er under 18 år: en 16-årig i 1992 og en 17-årig i 1984). Kun én af dommene har været anket.

Ved siden af de rent betingede domme omfatter materialet 6 kombinationsdomme. Den ubetingede del af dommen varierer fra 1 til 3 mdr., mens den samlede idømte frihedsstraf varierer fra 7 mdr. til 1 år og 3 mdr. I 5 af disse domme er der nævnt særligt formildende omstændigheder, svarende til ovennævnte (en kombinationsdom fra 1988 vedrører en 15-årig gerningsmand).

Den gennemsnitlige længde af den idømte ubetingede straf (ekskl. kombinationsdommene) varierer fra 16 til 21 mdr., lavest i 1998 og højest i 1984. Som det ses af tabel 1, beror denne forskel bl.a. på, at der i 1984 og 1988 var forholdsvis mange domme på mere end 3 år. De meget langvarige straffe påvirker således den gennemsnitlige strafflængde en del. Såfremt der bortses fra straffe på over 3 år, er der således ringe forskel mellem den gennemsnitlige strafflængde de enkelte år, idet den – med undtagelse af 1992, hvor den er på 13 mdr. – alle øvrige år er på 16 mdr. Der er i alt afsagt 17 domme med en strafflængde på over 3 år. Den længste straf er på 7 år og vedrører en særlig grov voldtægtssag fra 1984, begået af en person, der tidligere er dømt for voldtægt, andre seksualforbrydelser og andre former for kriminalitet. Dommen inkluderede endvidere en reststraf på 366 dage.

Fuldbyrdet voldtægt eller forsøg på voldtægt

Med undtagelse af 1996, hvor der er særligt mange fuldbyrdede voldtægter, ligger andelen af fuldbyrdede voldtægter på et nogenlunde konstant niveau i undersøgelsesårene (omkring 60% af sagerne). Straffene for de fuldbyrdede voldtægter er i gennemsnit 9 mdr. længere end straffene for forsøg på voldtægt.¹

Tabel 2. Voldtægtsdomme fordelt efter afgørelsesår og om de er fuldbyrdede eller ej.

	1984	1988	1992	1996	1998	I alt
Fuldbyrdet voldtægt	58%	59%	61%	80%	63%	62%
Forsøg på voldtægt	39%	38%	39%	20%	37%	36%
Medvirken til voldtægt	3%	3%	0%	0%	0%	2%
I alt	100%	100%	100%	100%	100%	100%
I alt (N)	65	64	49	30	43	251

¹ Gennemsnitlige strafflængder er her og i det følgende beregnet på baggrund af alene de ubetingede frihedsstraffe.

Voldtægtens grovhed

For så vidt angår voldtægtens grovhed, vurderet ud fra den paragraf, der er dømt efter, er der heller ikke stor variation mellem årene, da mere end 90% af sagerne i alle årene vedrører § 216, stk. 1. Dog ses af tabel 3, at alle dommene i 1992 angik § 216, stk. 1. Kun 3 af de 251 domme vedrører § 217.

Tabel 3. Voldtægtsdomme fordelt efter afgørelsesår og straffelovsbestemmelser.

	1984	1988	1992	1996	1998	I alt
§ 216 stk. 1	92%	93%	100%	93%	93%	95%
§ 216 stk. 2	6%	5%	0%	3%	7%	4%
§ 217	2%	2%	0%	3%	0%	1%
I alt	100%	100%	100%	100%	100%	100%
I alt (N)	65	64	49	30	43	251

Der er overordentlig stor forskel i straflængderne mellem de enkelte paragraffer og stykker. Mens den gennemsnitlige straflængde for domme for § 217 er på 8 mdr., er den på 17 mdr. for § 216, stk. 1, og på 39 mdr. for § 216, stk. 2.

Fællesstraffe

I 23 af de 251 domme indgår en reststraf, eller der er tale om en fællesstraf. Det ses af tabel 4, at andelen af domme, som er fællesstraffe eller inkluderer reststraffe, med undtagelse af 1992 er nogenlunde stabil over årene. Fællesstraffene er betydeligt længere end de øvrige domme, gennemsnitligt 14 mdr. længere.

Tabel 4. Voldtægtsdomme fordelt efter afgørelsesår og om dommen er en fællesstraf eller ej.

	1984	1988	1992	1996	1998	I alt
Fællesstraf/reststraf indgår	9%	12%	4%	10%	9%	9%
Ikke fællesstraf/retsstraf	91%	88%	96%	90%	91%	91%
I alt	100%	100%	100%	100%	100%	100%
I alt (N)	65	64	49	30	43	251

Andel ankede domme

En væsentlig del af voldtægtsdommene er blevet anket til en højere instans, jfr. tabel 5. Andelen af domme, der er anket, varierer noget de første år, men er mere stabil de senere. I alle årene er det omkring to tredjedele af de ankede domme, der ikke fører til ændring af den dom, der var afsagt i 1. instans. Der er en svag tendens til, at forholdsvis mange af de ankede domme skærpes i 1996 og 1998.

Domme, der er afgjort i 2. instans, er i gennemsnit lidt kortere (2 mdr.) end domme, der alene er behandlet i 1. instans, også selv om der gennemsnitligt set er sket en skærpelse af

straffene i 2. instans. Det indikerer, at det først og fremmest er forholdsvis mange af de milde domme, der ankes.

Tabel 5. Voldtægtsdomme fordelt efter afgørelsesår, antal instanser og ankesagens udfald.

	1984	1988	1992	1996	1998	I alt
Kun 1. instans	37%	61%	47%	50%	42%	47%
Straffen mildere i 2. instans	6%	3%	8%	3%	2%	5%
Straffen skærpet i 2. instans	14%	11%	10%	17%	19%	14%
Samme straf i 2. instans	43%	25%	35%	30%	37%	34%
I alt	100%	100%	100%	100%	100%	100%
I alt (N)	65	64	49	30	43	251

Voldtægt begået af flere i forening

14 af i alt 237 voldtægter er begået af flere i forening. Når antallet her er 237, beror det på, at dette spørgsmål ikke har kunnet belyses for de 5 domme, hvor der ikke foreligger domsudskrifter m.v., og at domme, der vedrører forskellige gerningsmænd, men samme sag og samme offer, her alene tælles én gang.

Tabel 6. Antal voldtægter fordelt efter afgørelsesår og om voldtægten er begået af flere i forening.

	1984	1988	1992	1996	1998	I alt
En gerningsmand	93%	93%	96%	93%	95%	94%
Flere gerningsmænd	7%	7%	4%	7%	5%	6%
I alt	100%	100%	100%	100%	100%	100%
I alt (N)	59	58	46	28	41	237

At voldtægten er begået af flere i forening, bliver betragtet som en skærpene omstændighed. Det tyder undersøgelsens data også på, idet den gennemsnitlige strafflængde for de voldtægter, der er begået af flere i forening, er 4 måneder længere end tilfældet er, når voldtægten er begået af kun én person. Som det ses af tabel 6, er det omkring hver tyvende voldtægt, der involverer flere gerningsmænd.

Dømt for flere forhold

Såfremt dommen inkluderer flere kriminelle forhold, vil det naturligvis også påvirke straffen. Det ses af tabel 7, at omkring hver 7. dom omfatter flere voldtægter. I knap halvdelen af disse sager er gerningsmanden dømt for en voldtægt mod forskellige ofre, mens det i de øvrige sager drejer sig om flere voldtægter mod samme offer. At sagen omfatter flere voldtægter påvirker strafflængden væsentligt. Undersøgelsen viser, at straffene i sager med flere voldtægter i gennemsnit er 10 mdr. længere end i de øvrige sager.

I en tredjedel af sagerne er gerningsmanden også dømt for anden kønslig omgængelse end samleje. Disse forhold vedrører typisk voldtægtsofferet, idet gerningsmanden – ud over

voldtægten – også på anden måde har forbrudt sig mod offeret. Straffene i disse sager er i gennemsnit 5 mdr. længere end i andre voldtægtssager. Tilsvarende forskel i strafflængderne er der mellem domme, der inkluderer andre former for kriminalitet, og dem, der ikke gør det.² Disse øvrige former for kriminalitet angår kun i visse tilfælde samme offer som voldtægtsforbrydelsen.

Tabel 7. Voldtægtsdomme fordelt efter afgørelsesår og omfang og art af øvrige forhold.

	1984	1988	1992	1996	1998	I alt
Dømt for flere voldtægtsforhold i samme sag	15%	19%	4%	13%	14%	14%
Samtidig dømt for anden kønslig omgængelse	32%	38%	27%	43%	33%	34%
Dømt for anden form for kriminalitet	45%	31%	31%	33%	49%	38%
Overhovedet dømt for andet end ét voldtægtsforhold	65%	61%	51%	57%	72%	61%
I alt (N)	65	64	49	30	43	251

Vurderet samlet er næsten to tredjedele af de dømte dømt for mere og andet end et voldtægtsforhold. Det er vanskeligt at pege på en klar udviklingstendens i andelen af sager med flere forhold, men det bemærkes dog, at der i 1998 er forholdsvis mange sager, der inkluderer flere forhold, mens det i 1992 drejer sig om forholdsvis få.

Gerningens varighed

I undersøgelsen er det registreret, hvorvidt voldtægtssituationen har strakt sig over længere tid. At en voldtægt har strakt sig over længere tid, er indikation på, at voldtægten er fuldbyrdet, og/eller at gerningsmanden samtidig har begået flere voldtægter eller tillige anden kønslig omgængelse end samleje mod offeret, jf. ovenstående. Det kan dog også være tegn på, at der er begået andre former for forbrydelser mod offeret. Gerningens varighed er således ikke i sig selv et forhold, der har betydning for strafudmålingen, men kan alene betragtes som indikation på, at det drejer sig om en mere alvorlig voldtægt eller om en sag, der omfatter flere forbrydelser.

Tabel 8. Antal voldtægtsdomme fordelt efter afgørelsesår og om voldtægten har strakt sig over tid eller ej.

	1984	1988	1992	1996	1998	I alt
Strakt sig over længere tid	27%	27%	27%	23%	37%	28%
Ikke strakt sig over længere tid	73%	73%	73%	77%	63%	72%
I alt	100%	100%	100%	100%	100%	100%
I alt (N)	63	62	48	30	43	246

² Anden form for kriminalitet inkluderer straffelovsovertrædelser samt overtrædelser af våbenloven, lov om euforiserende stoffer og færdselslovens § 53 og § 56.

Der er ikke i alle sager oplyst, hvor lang tid voldtægten har strakt sig over, men i sager, der har en varighed ud over, hvad der må antages at være det almindelige, foreligger der typisk en tidsangivelse. Her er registreret varigheder fra minimum 45 min. til maksimum 2½ døgn.

Undersøgelsen viser, at de ubetingede frihedsstraffe i gennemsnit er 6 mdr. længere i de sager, der har strakt sig over tid, i forhold til de øvrige sager. Mellem knap en fjerdedel og godt en tredjedel af sagerne har strakt sig over tid, færrest i 1996 og flest i 1998, jf. tabel 8.

Tidligere kriminalitet

Såfremt personen tidligere er dømt for kriminalitet, kan det influere på straffens art og længde. Især vægter tidligere ligeartede forbrydelser meget ved strafudmålingen. Det tyder undersøgelsen da også på. Såfremt personen tidligere er dømt for voldtægt og/eller anden seksualkriminalitet, er straffen således i gennemsnit 10 mdr. længere end i øvrige domme, mens domme, hvor tiltalte tidligere er straffet for anden kriminalitet end seksualkriminalitet, i gennemsnit kun er 5 mdr. længere end de øvrige domme.

Tabel 9. Voldtægtsdomme fordelt efter afgørelsesår og omfang og art af tidligere kriminalitet.

	1984	1988	1992	1996	1998	I alt
Tidligere dømt for voldtægt	13%	16%	2%	13%	7%	11%
Tidligere dømt for anden seksualkriminalitet end voldtægt	8%	8%	0%	0%	0%	4%
Tidligere dømt for seksualkriminalitet overhovedet	16%	19%	2%	13%	7%	12%
Tidligere dømt for anden kriminalitet end seksualkrim.	33%	42%	27%	33%	37%	35%
Tidligere straffet overhovedet	38%	48%	27%	40%	37%	39%
I alt (N)	63	62	48	30	43	246

Som det ses af tabel 9, er der ganske store forskelle årene imellem med hensyn til, hvor stor en andel af voldtægtsforbryderne der tidligere er dømt for seksualkriminalitet. Denne forskel er statistisk signifikant. Især i 1992 og 1998 er det meget få domme, der vedrører tidligere seksualforbrydere. Tabellen viser i øvrigt, at der i 1988 var forholdsvis mange af de tiltalte, der tidligere var straffet for anden kriminalitet end seksualkriminalitet, mens der i 1992 var forholdsvis få.

Voldtægts karakter

Det er undersøgt, om voldtægts karakter som enten overfaldsvoldtægt, kontaktvoldtægt eller parvoldtægt influerer på strafudmålingen.

I undersøgelsen er *parvoldtægt* defineret som voldtægt mod en nuværende seksuel partner og voldtægt mod en tidligere seksuel partner, såfremt forholdet er ophørt inden for et kortere tidsrum forud for voldtægten.

Under betegnelsen *kontaktvoldtægt* er i undersøgelsen registreret dels sager, der svarer til det, der på engelsk kaldes "date-rape", altså situationer hvor parterne umiddelbart inden voldtægten har været sammen på en måde, som kunne være optakt til en seksuel kontakt. Kontaktvoldtægt omfatter endvidere voldtægter, hvor parterne kender hinanden i forvejen, fx naboer og kolleger, uanset at voldtægten er af overfaldskarakter.

Under den sidste kategori – *overfaldsvoldtægt* – er i undersøgelsen registreret voldtægt mod en person, som gerningsmanden slet ikke kender eller kun har et yderst perifert kendskab til, og hvor der ikke forud for voldtægten har været et samvær af den karakter, der er beskrevet for kontaktvoldtægt.

Tabel 10. Voldtægtsdomme fordelt efter voldtægten karakter og straffens art og længde.

	Overfaldsvoldtægt	Kontaktvoldtægt	Parvoldtægt	I alt
Ubetinget frihedsstraf	96% (96)	95% (101)	83% (33)	93% (230)
Delvis betinget frihedsstraf	2% (2)	1% (1)	8% (3)	2% (6)
Betinget frihedsstraf	2% (2)	4% (4)	10% (4)	4% (10)
I alt	100% (100)	100% (106)	101% (40)	99% (246)
Længden af ubetinget straf:				
6 mdr. og derunder	9% (9)	12% (12)	18% (6)	12% (27)
> 6 mdr. – 10 mdr.	15% (14)	21% (21)	24% (8)	19% (43)
> 10 mdr. – 1 år	15% (14)	20% (20)	27% (9)	19% (43)
> 1 år – 1 år og 6 mdr.	18% (17)	20% (20)	15% (5)	18% (42)
> 1 år 6 mdr. – 2 år	22% (21)	13% (13)	9% (3)	16% (37)
> 2 år – 3 år	10% (10)	12% (12)	6% (2)	10% (24)
> 3 år	12% (11)	3% (3)	0% (0)	6% (14)
I alt	101% (96)	101% (101)	99% (33)	100% (230)
Gennemsnitlig længde af ubetinget frihedsstraf	21 mdr.	16 mdr.	13 mdr.	18 mdr.

Som det fremgår af tabel 10, har voldtægten karakter en klar sammenhæng med såvel straffens art som længde. Mens kun 4% af dommene for overfaldsvoldtægt er betingede eller delvis betingede, drejer det sig om 18% af dommene for parvoldtægt. Desuden er to tredjedele af de ubetingede domme for parvoldtægt på højst 1 år mod knap 40% af dommene for overfaldsvoldtægt. Mellem disse yderpunkter falder kontaktvoldtægt.

Det fremgår videre af tabel 10, at den gennemsnitlige strafflængde for overfaldsvoldtægt er på 21 mdr., mens den er på 16 mdr. for kontaktvoldtægt og 13 mdr. for parvoldtægt.

I tabel 11 er der redegjort separat for straffens art og længde for overfaldsvoldtægter. Kun i to af årene, i 1984 og 1988, er der givet enkelte helt eller delvis betingede domme. Den gennemsnitlige strafflængde varierer noget årene imellem. Maksimum er på 26 mdr. (i 1984)

og minimum på 15 mdr. (i 1992 og 1998). Det bemærkes, at der her og i de følgende to tabeller ikke er taget hensyn til øvrige forhold, der influerer på strafudmålingen.

Tabel 11. Domme for overfaldsvoldtægt fordelt efter afgørelsesår og straffens art og længde. Absolutte tal.

	1984	1988	1992	1996	1998	I alt
Ubetinget frihedsstraf	28	26	11	14	17	96
Delvis betinget frihedsstraf		2				2
Betinget frihedsstraf	1	1				2
I alt	29	29	11	14	17	100
Længden af ubetinget straf:						
6 mdr. og derunder	1	2	1	2	3	10
> 6 mdr. – 10 mdr.	3	3	1	1	6	14
> 10 mdr. – 1 år	5	4	3	1	1	14
> 1 år – 1 år og 6 mdr.	3	7	4	2	1	17
> 1 år 6 mdr. – 2 år	7	4	2	5	3	21
> 2 år – 3 år	3	2		2	3	10
> 3 år	6	4		1		11
I alt	28	26	11	14	17	96
Gennemsnitlig længde af ubetinget frihedsstraf	26 mdr.	21 mdr.	15 mdr.	20 mdr.	15 mdr.	21 mdr.

Tabel 12 indeholder information om straffens art og længde for alene kontaktvoldtægter. Enkelte betingede domme eller delvis betingede domme er givet i årene 1988, 1992 og 1996. Variationen årene imellem i den gennemsnitlige straflængde er her mindre end for overfaldsvoldtægter, idet minimum er på 13 mdr. (i 1992) og maksimum er på 18 mdr. (i 1984 og 1998).

Tabel 12. Domme for kontaktvoldtægt fordelt efter afgørelsesår og straffens art og længde. Absolutte tal.

	1984	1988	1992	1996	1998	I alt
Ubetinget frihedsstraf	29	24	21	11	16	101
Delvis betinget frihedsstraf		1				1
Betinget frihedsstraf		1	2	1		4
I alt	29	26	23	12	16	106
Længden af ubetinget straf:						
6 mdr. og derunder	5	2	4	1		12
> 6 mdr. – 10 mdr.	4	5	7	2	3	21
> 10 mdr. – 1 år	6	2	4	4	4	20
> 1 år – 1 år og 6 mdr.	5	8	3	2	2	20
> 1 år 6 mdr. – 2 år	3	4	1		5	13
> 2 år – 3 år	4	3	2	1	2	12
> 3 år	2			1		3
I alt	29	24	21	11	16	101
Gennemsnitlig længde af ubetinget frihedsstraf	18 mdr.	17 mdr.	13 mdr.	16 mdr.	18 mdr.	16 mdr.

Der er med undtagelse af 1984 i alle årene givet helt eller delvis betingede domme for parvoldtægt, jf. tabel 13. Med hensyn til gennemsnitlige straflængder ses et minimum på 12 mdr. (i 1992 og 1998) og et maksimum på 17 mdr. (i 1996).

Tabel 13. Domme for parvoldtægt fordelt efter afgørelsesår og straffens art og længde. Absolutte tal.

	1984	1988	1992	1996	1998	I alt
Ubetinget frihedsstraf	5	6	11	3	8	33
Delvis betinget frihedsstraf		1	1		1	3
Betinget frihedsstraf			2	1	1	4
I alt	5	7	14	4	10	40
Længden af ubetinget straf:						
6 mdr. og derunder	2		2		2	6
> 6 mdr. – 10 mdr.		2	4	1	1	8
> 10 mdr. – 1 år	1	3	2	1	2	9
> 1 år – 1 år og 6 mdr.	1		1		3	5
> 1 år 6 mdr. – 2 år		1	2			3
> 2 år – 3 år	1			1		2
> 3 år						
I alt	5	6	11	3	8	33
Gennemsnitlig længde af ubetinget frihedsstraf	14 mdr.	13 mdr.	12 mdr.	17 mdr.	12 mdr.	13 mdr.

Af tabel 14 ses fordelingen af voldtægter efter deres karakter de forskellige år. Der er på dette område nogle klare forskelle årene imellem, især med hensyn til parvoldtægter. Andelen af voldtægter, der er parvoldtægter, er således ganske ringe i 1984 og ganske stor i 1992 og 1998. Forskellen er statistisk signifikant.

Tabel 14. Voldtægtsdomme fordelt efter afgørelsesår og voldtægts karakter.

	1984	1988	1992	1996	1998	I alt
Overfaldsvoldtægt	46%	47%	23%	47%	40%	41%
Kontaktvoldtægt	46%	42%	48%	40%	37%	43%
Parvoldtægt	8%	11%	29%	13%	23%	16%
I alt	100%	100%	100%	100%	100%	100%
I alt (N)	63	62	48	30	43	246

Skærpende og formildende omstændigheder

I en del af dommene er der i præmisserne angivet formildende og/eller skærpende omstændigheder. Det vil naturligvis være oplagt at inddrage denne information i en vurdering af udviklingen i sanktionerne. Det er, jf. tabel 15, imidlertid kun i halvdelen af dommene, der er redegjort for, hvilke omstændigheder der har influeret på strafudmålingen, hvorfor denne oplysning næppe giver særlig megen vejledning. Det er også på anden vis vanskeligt at pege på klare tendenser med hensyn til andel domme med henholdsvis formildende og skærpende omstændigheder, eftersom der i en del af dommene peges på såvel formildende som skærpende omstændigheder. En del af de forhold, der nævnes i præmisserne, er i øvrigt omfattet af ovenstående samt af det, der omtales i det følgende.

Tabel 15. Voldtægtsdomme fordelt efter afgørelsesår og angivelse af skærpende/ formildende omstændigheder.

	1984	1988	1992	1996	1998	I alt
Intet nævnt i præmisserne	49%	49%	52%	50%	56%	51%
Kun formildende omstændigheder	13%	19%	27%	13%	5%	16%
Kun skærpende omstændigheder	24%	27%	15%	27%	11%	21%
Både/og	14%	5%	6%	10%	28%	12%
I alt	100%	100%	100%	100%	100%	100%
I alt (N)	63	62	48	30	43	246

Anvendte magtmidler

De magtmidler, gerningsmanden har anvendt under voldtægten for at gennemføre sit forehavende, er også registeret i undersøgelsen. Dette fremgår af tabel 16. I knap en femtedel af sagerne har gerningsmanden taget kvælertag på offeret, og i en lige så stor andel har han anvendt eller truet med at anvende våben. I 15% af sagerne er offeret sparket eller slået, mens der i knap hver tiende sag er anvendt verbale trusler. I de resterende 40% af sagerne fremgår det ikke, at gerningsmanden skulle have anvendt egentlige magtmidler ud over en fastholdelse af offeret.

Tabel 16. Voldtægtsdomme fordelt efter afgørelsesår og anvendte magtmidler.

	1984	1988	1992	1996	1998	I alt
Kvælertag	18%	24%	12%	20%	12%	18%
Anvendt eller truet med våben	22%	15%	15%	20%	21%	18%
Sparket eller slået offeret	17%	6%	17%	20%	16%	15%
Verbale trusler om vold	14%	8%	10%	7%	5%	9%
Fastholdt offeret	29%	47%	46%	33%	46%	40%
I alt	100%	100%	100%	100%	100%	100%
I alt (N)	63	62	48	30	43	246

Der er ikke klare forskelle i de anvendte magtmidler mellem de forskellige år. Dog bemærkes, at der i 1984 og i 1996 var forholdsvis få sager, hvor der ikke blev anvendt magtmidler ud over fastholdelse af offeret. Med hensyn til strafflængderne ses, at straffen i gennemsnit er 4 mdr. længere i de sager, hvor der er anvendt magtmidler ud over fastholdelse og verbale trusler, sammenlignet med øvrige sager.

Oplysninger om gerningsmand og offer

Tabel 17 omfatter forskellige oplysninger om gerningsmand og offer. Som det ses, er det få af voldtægtsforbryderne, der var under 18 år på gerningstidspunkt. I alt er det 13 af de 251 domme, der omfatter gerningsmænd under 18 år. 3 af de 13 unge gerningsmænd har fået betingede eller delvis betingede domme, mens de øvrige 10 har fået ubetingede frihedsstraffe. For sidstnævnte domskategori ses en ganske ringe forskel i strafudmålingen mellem domme, der vedrører de unge, og domme, der vedrører de ældre gerningsmænd, idet dom-

mene for sidstnævnte i gennemsnit kun er godt en måned længere end dommene for førstnævnte.

Tabel 17. Voldtægtsdomme fordelt efter forskellige karakteristika ved gerningsmanden og offer samt efter afgørelsesår.

	1984	1988	1992	1996	1998	I alt
Gerningsmand under 18 år	5% (3)	5% (3)	2% (1)	7% (2)	9% (4)	5% (13)
Offer meget ung eller gammel	13% (8)	10% (6)	12% (6)	7% (2)	12% (5)	11% (27)
Gerningsmanden alkoholpåvirket	81% (51)	82% (51)	71% (34)	80% (24)	79% (34)	79% (194)
Offeret alkoholpåvirket	41% (26)	48% (30)	50% (24)	33% (10)	61% (26)	47% (116)

Såfremt offeret er meget ungt eller har en meget høj alder, vil det ofte være anført som en skærpene omstændighed, og offerets alder vil være fremhævet i dommen. I andre tilfælde omtales offerets alder typisk ikke. Det afspejler sig også i straffniveauet, idet dommene i gennemsnit er 6 mdr. længere, når offeret er meget ungt eller meget gammelt. Som det ses af tabel 17, omfatter godt en tiendedel af sagerne meget unge/gamle ofre. Heller ikke på dette område ses klare udviklingslinier.

I undersøgelsen er det registeret, om gerningsmand eller offer har været påvirket af alkohol. Herved forstås, at der forud for voldtægten overhovedet er indtaget alkohol. En overordentlig stor del af gerningsmændene har været alkoholpåvirkede under voldtægten. Tabel 17 viser, at i næsten alle årene har 4 ud af 5 gerningsmænd været påvirkede af alkohol. I øvrigt ses ingen sammenhæng mellem, om gerningsmændene var påvirkede eller ej, og strafudmålingen.

I en del af sagerne har også offeret være påvirket af alkohol. Andelen, der har været påvirket, svinger noget år for år, fra minimum en tredjedel til knap to tredjedele. Undersøgelsen peger på, at der er en sammenhæng mellem strafflængderne, og om offeret er påvirket af alkohol eller ej, idet de ubetingede straffe i gennemsnit er 3 mdr. kortere, når offeret er påvirket. Denne sammenhæng kan dog meget vel være falsk, idet den kan bero på, at ofre for kontaktvoldtægter meget hyppigere end ofre for overfaldsvoldtægter er påvirkede af alkohol.

De statistiske analyser³

Ovenstående har peget på mange sammenhænge mellem forhold ved voldtægten og strafudmålingen i voldtægtssager. Samtidig har analysen vist, at der på enkelte områder er klare forskelle mellem voldtægtsdommene de enkelte år, mens der på en række andre områder ikke er tydelige forskelle. Det kan på denne baggrund være vanskeligt at vurdere, hvorvidt der reelt er sket en ændring i strafudmålingen for voldtægt.

³ Lektor, cand.stat. Svend Kreiner har bistået ved udarbejdelsen af de statistiske analyser.

Ved hjælp af statistiske metoder er det imidlertid muligt at vurdere, hvilke af de nævnte forhold der reelt bidrager til at forklare strafudmålingen, herunder også en vurdering af, om selve årstallet for dommen bidrager til at forklare strafudmålingen. Selv om der umiddelbart kan peges på en sammenhæng mellem forskellige forhold og strafudmålingsniveauet, så kan disse sammenhænge således godt vise sig at være falske, idet de reelt afspejler en bagvedliggende sammenhæng, jf. ovenstående eksempel med offerets påvirkning af alkohol. Tilsvarende er det muligt, at det, der umiddelbart ikke synes at hænge sammen med straffens længde, reelt gør det, men at denne sammenhæng skjules af andre forhold. Fx kan man tænke sig, at når der ikke for de ubetingede frihedsstraffe ses nogen sammenhæng mellem straffens længde og gerningsmandens alder, så kan det måske bero på, at unge gerningsmænd gennemgående begår grovere voldtægter end ældre gerningsmænd.

De statistiske analyser er baseret på samtlige domme til ubetinget frihedsstraf for overtrædelse af straffelovens § 216. Ekskluderet af analysen er altså kombinationsdomme og betingede domme samt de ganske få sager vedrørende straffelovens § 217.

I de statistiske analyser, der er gennemført, indgår følgende variable:

- Årstal for dom
- Voldtægtens grovhed (§ 216, stk. 1 eller stk. 2)
- Fuldbyrdet eller forsøg på voldtægt
- Varighed af voldtægt (strakt sig over tid eller ej)
- Begået af flere i forening (ja/nej)
- Dømt for flere voldtægter (ja/nej)
- Dømt for tilsvarende seksualforbrydelser (ja/nej)
- Dømt for andre former for kriminalitet (ja/nej)
- Fællesstraf (ja/nej)
- Sagsbehandlingstid i 1. instans (1-2 mdr., 3-5 mdr., over 5 mdr.)
- Sagens art (tilståelsessag eller ej)
- Tidligere dømt for seksualkriminalitet (ja/nej)
- Tidligere dømt for anden kriminalitet end seksualkriminalitet (ja/nej)
- Voldtægtens karakter (overfalds-, kontakt- eller parvoldtægt)
- Anvendt magtmiddel (mere og andet end fastholdelse/verbale trusler: ja/nej)
- Offeret skadet fysisk (ja/nej)
- Særlige psykiske følger omtalt (ja/nej)
- Gerningsmandens alder (under 18 år eller ej)
- Offerets alder (særlig ung/gammel: ja/nej)

En variansanalyse, hvor længden af den ubetingede straf relateres til ovennævnte variable, viser, at følgende forhold bidrager til forklaringen af straffens længde (her nævnt i prioriteret rækkefølge, således at det forhold, der bidrager mest, nævnes først). I parentes er nævnt det antal måneder, som variansanalysen beregner – andre forhold holdt konstant – som forskellen i strafudmålingen mellem de sammenlignede forhold. Det bemærkes, at der er store statistiske sikkerhedsintervaller for de beregnede forskelle, omkring +/- 50% eller mere:

- Voldtægtens grovhed (§ 216, stk. 1, i forhold til § 216, stk. 2: - 16 mdr.)
- Fuldbyrdet eller forsøg på voldtægt (forsøg i forhold til fuldbyrdet: - 9 mdr.)
- Tidligere dømt for seksualkriminalitet (tidligere dømt for seksualforbrydelser: +8 mdr.)
- Voldtægtens karakter (overfaldsvoldtægt i forhold til kontaktvoldtægt: +5 mdr.; kontaktvoldtægt i forhold til parvoldtægt: +3 mdr.)
- Fællesstraf (fællesstraf: + 7 mdr.)
- Dømt for flere voldtægter (flere voldtægter i samme sag: +6 mdr.)
- Årstal for dom (se nedenfor)
- Varighed af voldtægt (varighed af gerningen: + 3 mdr.)
- Dømt for anden kriminalitet (ud over anden kønslig omgængelse end voldtægt) (dømt for anden kriminalitet: + 3 mdr.)

At de nævnte forhold bidrager til at forklare strafudmålingen, betyder for det første, at de – uanset alle andre forhold, der også påvirker dommen – bidrager med at forklare strafudmålingen med det nævnte antal dage. Der er således ved beregningen taget hensyn til samtlige øvrige af de forhold, der er omfattet af analysen. Når et forhold accepteres som bidragende til strafudmålingen, betyder det desuden, at sandsynligheden er på mindst 95% for, at den fundne sammenhæng er reel og ikke et udslag af en tilfældighed. I de fleste tilfælde er sandsynligheden betydeligt større, idet den for de første seks af de ovennævnte forhold er på mindst 99,9%. Ved siden af de ovennævnte forhold, er gerningsmandens alder og offerets alder på grænsen til at være signifikante, dvs. på grænsen til at blive accepteret som reelt bidragende til forklaring af strafudmålingen. Sandsynligheden herfor er på mere end 90%.

Den statistiske analyse viser yderligere, at de ovennævnte variable tilsammen forklarer 60% af variationen i voldtægtsstraffenes længde. Sammenlignet med det, man finder i mange andre undersøgelser, er dette at betragte som en ganske høj procentandel.

Som det ses, er årstallet for dommen et af de forhold, der har en betydning for strafudmålingen. Der er dog ikke tale om en klar eller ligefrem sammenhæng mellem de forskellige undersøgelsesår og strafudmålingen. Det viser sig, at det er 1984, der adskiller sig fra de øvrige år ved gennemgående at have en strengere strafpraksis end de øvrige år. Analysen peger på, at straffen for voldtægt var omkring 5 mdr. længere i 1984 sammenlignet med de øvrige år (med et statistisk sikkerhedsinterval fra 2 til 8 mdr.). Der er derimod ikke nogen klar forskel mellem 1988 og undersøgelsesårene i 1990'erne, ligesom der heller ikke er klar indbyrdes forskel mellem de tre undersøgelsesår i 1990'erne.

Det er videre undersøgt, om der er særlige forhold, der kan være med til at forklare, hvorfor strafniveauet gennemgående var højere i 1984 end i de øvrige år. Det viser sig at være tilfældet, idet analyser af samvariation mellem forholdene peger på, at man i 1984 i sammenligning med de øvrige år især gav strengere straffe til personer, der tidligere var dømt for seksualforbrydelser, samt i sager, der vedrører særlig grov voldtægt, § 216, stk. 2. Det er, jfr. ovenstående tabel 3 og tabel 9 forholdsvis få, der er dømt for § 216, stk. 2, ligesom det er få af de dømte, der tidligere er straffet for seksualforbrydelser. Når disse to kategorier udelades af variansanalysen, viser det sig, at årstallet for dommen ikke længere bidrager til

at forklare strafudmålingen. Forskellen mellem strafudmålingen i 1984 og i 1998 bliver i så tilfælde på 70 dage. Denne forskel er ikke statistisk signifikant. Analysen viser videre, at såvel gerningsmandens som offerets alder bidrager til at forklare variationen i strafudmålingen i de sager, analysen omfatter.

Der er også gennemført en multipel logistisk regressionsanalyse, hvor det er undersøgt, om der er forskelle mellem årene med hensyn til brug af korte versus lange frihedsstraffe. Korte frihedsstraffe er defineret som straffe op til og med 1 år, mens lange frihedsstraffe er dem over 1 år. Denne analyse er baseret på de samme variable som variansanalysen. Analysen viser, at der er ikke forskel årene imellem med hensyn til brug af korte og lange frihedsstraffe. Det betyder, at sandsynligheden for at få en kort straf og for at få en lang straf – i sammenlignelige sager – er lige stor i de undersøgte år. Den påviste variation i strafudmålingen årene imellem vedrører altså alene en variation inden for området af henholdsvis straffe op til 1 år og straffe over 1 år.

Sammenfatning

Undersøgelsen herunder de statistiske analyser har vist, at strafudmålingen i voldtægtsdomme afhænger af en lang række karakteristika ved de enkelte voldtægtssager:

- Forhold, der på forskellig måde afspejler voldtægtens grovhed, bidrager især til at forklare forskelle i strafudmålingen. Det drejer sig først og fremmest om den anvendte straffelovsbestemmelse (§ 216, stk. 1 eller stk. 2), og om voldtægten er fuldbyrdet eller ej. Voldtægtens karakter som enten overfaldsvoldtægt, kontaktvoldtægt eller parvoldtægt og gerningens varighed, der både kan afspejle forbrydelsens grovhed, og om flere forbrydelser har fundet sted, bidrager også til at forklare strafudmålingen.
- Sagens omfang har også en klar indflydelse på straffen. Såfremt personen samtidig dømmes for flere voldtægter eller for anden kriminalitet end tilsvarende seksualforbrydelser, eller såfremt straffen er en fællesstraf, influerer det markant på længden af den idømte straf.
- Også den tidligere kriminelle karriere influerer på strafudmålingen, idet personer, der tidligere er dømt for seksualforbrydelser, får hårdere straffe end personer, der ikke er det.
- Endelig influerer både gerningsmandens og offerets alder på strafudmålingen. Dette ses tydeligst for den del af analysen, der ikke omfatter de grove voldtægtssager (§ 216, stk. 2) samt sager med tidligere seksualforbrydere.

Undersøgelsen har ligeledes vist, at nogle af de forhold, der har betydning for strafudmålingen, varierer årene imellem. Der er således statistisk signifikante forskelle i andelen af voldtægtsforbrydere, der tidligere er dømt for seksualforbrydelser, ligesom der er statistisk signifikante forskelle i fordelingen af voldtægterne efter deres karakter som henholdsvis overfaldsvoldtægt, kontaktvoldtægt og parvoldtægt. Begge forhold taler for, at man – alt andet lige – vil have en lavere strafudmåling i 1992 og i 1998, hvor der er særligt få, der tidligere er dømt for seksualforbrydelser, og særligt mange parvoldtægter.

De statistiske analyser peger på, at årstallet for dommen også influerer på strafudmålingen, således at strafudmålingsniveauet var markant højere i 1984 end i de øvrige år. Der er derimod ikke klare forskelle i strafudmålingsniveauet mellem de øvrige år. Forskellen i strafudmålingsniveauet i 1984 sammenholdt med de øvrige år er beregnet til 5 mdr. (med et statistisk sikkerhedsinterval fra 2 til 8 mdr.). De videre analyser viser, at det højere strafudmålingsniveau i 1984 skyldes, at voldtægt efter § 216, stk. 2, og at tidligere seksualforbrydere da fik længere straffe, end tilfældet var de øvrige år. Det betyder, at når der bortses fra domme vedrørende § 216, stk. 2, og domme vedrørende tidligere seksualforbrydere, er der ingen klar forskel i strafudmålingsniveauet mellem de undersøgte år.

Der har endvidere ikke kunnet påvises forskelle årene imellem med hensyn til brug af korte og af lange straffe (straffe på op til og med 1 år sammenholdt med straffe over 1 år).